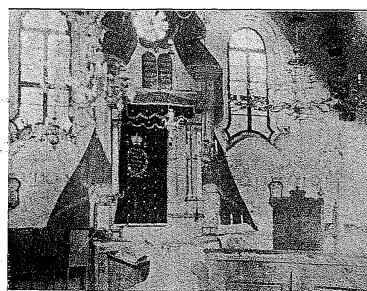

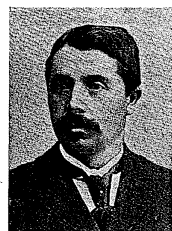
Josef Treichlinger
Klatovy

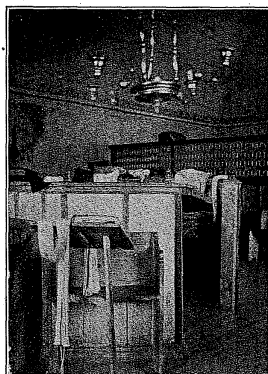
Janovice n./U. Býv. synagoga (vnitřek)

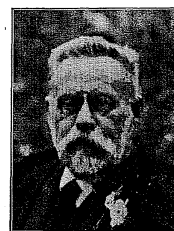
Berta Steiner
Klatovy

Joachim Wachtl
Seibitz

Chlístov. Býv. synagoga (vnitřek)

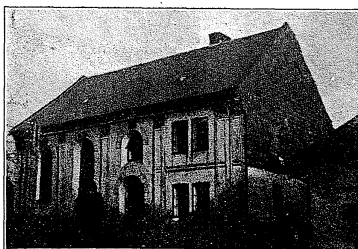
Red. Simon Pollak
(Praha)

Rb. Jonas Pollak

Rb. Osiáš Altschul

Deschenitz Tempel (Außenansicht)

Deschenitz Friedhof (Alter Teil)

Dějiny Židů v Uhl. Janovicích.

Zpracoval

MUDr. Julius Fischer, Uhlířské Janovice.

Židali v Uhl. Janovicích (něm. Kohljanowitz) bývali Židé před třicetiletou válkou, nemůžeme z bezpečného pramene tvrdit. Dá se však tak soudit z toho, že Jan Holický ze Sternberka byl ve špatných finančních poměrech a potřeboval peněz, jež mu Židé buďto půjčovali, neb „za ochranu“ platili. Když císař Ferdinand III. jim udělil výsadu za udatnou obranu měst pražských proti Švédům, že se mohou usazovati kdekoliv mimo města báňská, asi se stěhovali také do našeho kraje. Ke konci 17. stol. měli tu Židé vykazáno 7 domů při radnici, z nichž platili nájem vrchnosti a obci. R. 1686 sloužil tu Žid Bernard u Abrahama Kounického, vinopala v našem městě. Bernard měl nedorozumění s čeládkou Kounického a byl proto propuštěn před svátky velikonočními. I vyhrožoval Kounickému. Proto byl uvězněn a jen na rozkaz hraběte Václava ze Sternberka propuštěn a postaven před magistrát. Zde prohlásil, že uráží liti, odprosil Kounického a vydal revers, že, kdyby se to opakovalo, svoluje, aby byl na hrdle potrestán.

R. 1738 uvádí se Žid Marek, jenž měl na gruntě Ant. Mirovského 10 zl. R. 1740 Lazar Tausig koupil dne 29. února od vrchnosti starodávnou vinopalnu se zahrádkou, již též dříve Žid měl, za 150 zl. rýn. Mimo to měl platiti ročně 6 zl. činže, 5 zl. Schutzgeldu. Poněvadž domek byl zpusťlý, dostal 20 kmenů dříví stavebního, též mu vrchnost dovolila všechen obchod kromě kožemi a dráskem. Připomenuto, že měl robotovati u panského dvora jeden den. Privilegiemi z r. 1713 ustanovila majitelka panství v Českém Sternberku, Anna Amabilie z Götzů, takto: „Oni Janovští, moji dědiční poddaní, mohou z domků při rathause Janovském, činží neb nájemní plat, na kterýžto nyní Židé pozůstávají (ač z nich prve vrchnosti Sternberské, dědičné jejich, poloviční díl do důchodů přicházel) zouplna do obecního počtu obrátiti.“

Od r. 1769 vyskytují se v pramenech nám přístupných jména Židů častěji. V gruntovní knize z r. 1739 jsou „Zápisy Židů Janovických“. První zápis ze dne 24. února 1769, kterým obec prodává půl domu na rynku „Pod štitem“, zbytek pivovaru, ochrannému židovi Josefu Marguliovi za 100 zl. a roční činží 8 zl. 30 kr. Byl povinen kantorovi a farářovi dávat stolu, neměl ale jinými tributů, vojenskými kvartýry, ani posiláním býti obtížen. Dostalo se mu svolení provozovati každý obchod, jenž měšťanstvu zdejšímu měl dávat přednost při všech koupích a obchodech. Je svém domě nesměl mít v nájmu žid. rodiny, ani podezřelých lidí přechovávat. Dne 14. dubna 1769 prodala obec Eliáš Samuelovi domek, v němž dříve bydlel sedlák, za 70 zl. a roční činží s povinností platiti královskou kontribuci, vrchnosti rатаjské odváděti „Schutzgeld“ a s ostatními povinnostmi jako Margolius. Dne

17. dubna 1769 prodala obec domek Jakubu Jáchymovi za 80 zl. za stejných podmínek a povinnosti jak dříve byly uvedeny.

V řadě těchto koupí zdá se, že bratři Jakub Wolf a Jakub Šábel udržovali styky většího obchodu. Koupili nový dům taktéž od obce. Vtělili své pohledávky tito věřitelé na tento dům: Primas Křepelka 300 zl., hejtmán pěšího pluku hraběte Michaela Wallisse Karel z Rueffů v Kolíně 1000 zl., mitrovský hostinský J. Solnař 100 zl., pekař Daniel Blecha 50 zl., Chaja Šáblová svůj přínos 400 kop, Hana Wolfová 400 kop, kamberský mlynář Stehlik 100 zl., Aron Beer ze Sázavy na místě tchána Jakuba Samuela 4000 zl. Dlužník slíbil zaplatiti tyto dluhy po částkách, při čemž jeho ženy daly své jméno v zástavu.

Zajímavý je seznam žid. rodin podle prvního sčítání lidu v r. 1770. (Č. domu jest uvedeno římskou číslicí.) I. Jakub Guth, obch. z Malésova, žena Terezie z Ledce, 1 syn, 4 dcery. II. Josef Hoffmann, obch. (Estera z Litné u Berouna, 5 s., 1 d.); Adam Markolius, obch., (Estera ze Svitav, 1 d.); IV. Židovská škola. V. Jakub Guth. VI. Jakub Blum, obch. (Rosina ze Zvěstova, 2 s., 2 d.). VII. a VIII. náleží obci. — Aron Bonda, řezník z Neveklova (Rosalie z Chotěboře, 4 s.).

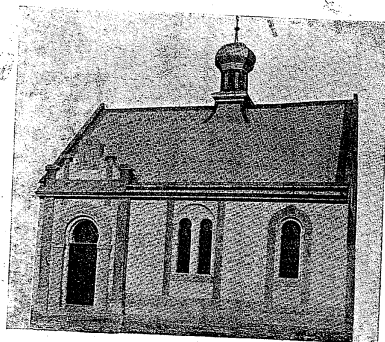
Židovští nájemníci: I. Josef Dub, obch. (Rosina) a Salomoun Dub, vdovec, (3 s., 3 d.). VII. Mojžiš Federer, sluha ve špitále a obch. peřím (2 s., 2 d.). VIII. Zachariáš Friedländer, obchodník (Anna ze Zdechovic, 1 s.). IV. Mojžiš Freund, vdovec, obch. (2 s., 2 d.). II. Marek Hoffmann, vdovec (1 s., 1 d.) a Juda Kohn, t. č. uč. v Radeníně u Tábora (Anna z Prahy) a Jakub Markolius, t. č. trafikant v Drahobudicích, ale přestěhuje se (Barbora, 1 d.). VIII. Marek Sommer, obch. (Alžběta z Kbelce).

Vdovy a sirotci: Po Josefu Markoliovi vdova Rosina (2 s.). Po Samuelovi (1 s., 1 d. a její 1 s.). VIII. Po Josefovi Friedländerovi 1 s., 1 d. Po Jakubovi Dubovi 2 s. IX. Po Cháškově 2 s. (Syn Jakub Goldreich byl uč. v Krušeburku.)

V r. 1773 nalézáme Arona (Adama) Samuela, později Arona, Bondy zvaného, a Jakuba Wolfa, kteří měli hádky o obch. Dne 16. února 1786 prodala obec domek č. V., kde Jakub Salomoun přebýval, Bernardu Josefovi (Hauserovi) za 84 zl. a dne 22. července roku příštího prodal Aron Beer (Duscheneš) domek zásmuckému Židovi J. Herschlovi za 675 zl. Jak vidíme, počala se ustáliti jména Židů, když císař Josef II. vydal příslušný zákon. V pozemkové knize z r. 1739 čteme: Dne 5. března 1789 odkázal zdejší „Haus- und Schutzjud“ Mendl Josef, nově však Marek Hoffmann, svému nejstaršímu synu Josefu Hoffmann-

... na rynku „Pod štítem“ stojící po-
loviční domek za 100 zl. Byl povinen věkem seslého
otce Marka i svou nevidomou sestru Rachel ve svém
bytě mít a do smrti jim slušně vychováni dáti. Měl
dva bratry: Abrahama a Filipa. Povinnosti mu byly
uloženy stejně jako předešlým kupcům.

Shora uvedené spory mezi Aronem Samuelem
(Bondym) a Jakubem Wolfem přenesly se na pole
náboženského soužití. Wolf byl rychtářem židovským,

Synagoga (vnějšek)

t. j. předs. n. o. Vybíral tedy poplatky k účelu obce.
Aron Samuel obžaloval rychtáře u magistrátu v říjnu
1779, že prý mu u porovnání s jinými platícími vyšší
čtvrtletní daň předepsal a žalovatel jen k vůli opatr-
nému magistrátu oněch 52 kr. naň připadajících
složil. Proti tomu se ohradil rychtář právě, že repa-
rice byla správná a stěžoval si, že Aron jej nazval
falešným člověkem a zlodějem. Uvádí, že rychtářství
na se přijal nikoli k vůli soukromému zájmu, nýbrž
podle uznání celé ž. o. a od magistrátu vyslaného
komisáře. Pokračuje: „Kterak k tomu přicházím, že
tak špatným podezřelým mužem, zlodějem a faleš-
níkem byl jsem nazván, když zde po mnoho již zbh-
lých let všelikým obchodem počestně jsem se živil
a po dobu mého rychtářství nikdo říci svědomitě ne-
může, že jsem kohokoliv o jeden krejcar podvodně
připravil. Tak bych dle toho budoucně rychtářem
naši obce býti nemohl.“ Vysvětluje při tom, že repa-
rici sám neseptal, nýbrž stalo se tak za přítomnosti
všech, jak vlastní podpis dosvědčují, a že jen částku
rozvrženou upomínal. Konečně žádá, by mu magi-
strátem bylo zadost učiněno. Na to se vzdal Jakub
Wolf svého úřadu a oznámil to vrchnostenskému
úřadu v Ratajích, jenž mu pro známý již obchodní
spor nebyl nakloněn. Ředitelství panství odpovědělo
pukmistrovi obce, že pro resignaci Wolfovu a „také
skrze všeliké žaloby“ jest zapotřebí, aby na jeho
místě byl představen jiný rychtář.

Listina v arch. ž. o. praví o sňatku Adama Sa-
muele, jenž pojal za manželku Veroniku Chá-
kovu, vdovu po Jakubu Bernardovi, Schutz-
judovi. Nevěsta měla dům v Ratajské ulici a žádala,
aby tento dům byl vložen do knih pro jejího manžela.
Prošbě této magistrát vyhověl, uloživ mu, aby z toho
domku všechny královské daně platil, ke dvoru pa-
nskému každoročně jednoho žence v době žni posílal,
farář janovickému ročně zapravoval štolý 1 zl. 30 kr.,
koledy 17 kr. a kantoru koledy též 17 kr.

V r. 1791 zakoupili Židé nynější kostel. Byla to
chalupa na zboření pod č. pop. IV., nyní č. III.
V chatrči té byla už dříve modlitebna, vedle té pak
2 místnosti k obýváním. Zbořeníště to náleželo městské
obci. Obec žid. měla je najato za ročních 10 zl. ná-
jemného. Kupní cena stanovena částkou 50 zl. a ihned
o. ž. zaplacená.

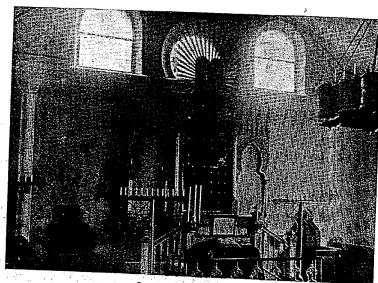
V r. 1798 dům tento přestavěn na kostel, také byl
v něm byt pro kantora (nynější dámský kostel). Přes-
távba stála 609 zl. 66 kr. a upotřeben všechen mate-
riál z dřívější budovy. Majiteli sousedního domku
Weioertovi (nyní dům JUDRA Jos. Balýho)
museli Židé zaplatiti za dovození, by dvě okna z bytu
kantora mohla hledět do jeho zahrady, částku 40 zl.
a ženě jeho 3 lokte „rizkartonu“ a zástěru za 3 zl.
54 kr. a při koupi za „litkup“ 6 žejdlíků kořalky za
1 zl. 48 kr.

V kostele mužském bylo 47 sedadel pořizovaných ná-
kladem 21 zl. 30 kr. Později přistavěny ještě tři.
Dámské oddělení mělo 21 sedadel a bylo na nynější
pravé straně mužského kostela.

R. 1806 kostel vyhořel a postaven znovu r. 1811.
O prodeji těchto sedadel sepsán byl vždy kontrakt
a zanesen do gruntovní knihy zvané: „Gemeinde
Grundbuch über Synagog-Looschen
Contracten in Kohljanowitz“. Vedení
knihy bylo zákonem nařízeno. (Patent ze dne 9. dubna
1789, č. 1001 zák. cis. Josefa II., sv. 9., str. 232.)
Největší zásluhy o n. o. získala si rodina Guthova.
Byla to velice vážená v celých Čechách známá bohatá
rodina a možno tvrditi, že jen ti zde obec založili a
o udržení se postarali.

Nejprve byl star. Jakub Guth. Dne 1. října 1805
daroval dům č. VII. staré, nyní č. 108 (dům pro
funkcionáře), který za 80 zl. koupil. ž. o. Represen-
tanti obce, Nathan Federer a Alexander Hoff-
mann, vřele děkují za tento dar. Věnování toto
teprv r. 1867 bylo knihováno.

Jakub Guth zemř. asi kol r. 1810. Syn jeho Josef
Guth, všeobecně zvaný „Reb Wolf Guth“, nar. se

Synagoga (vnitřek)

r. 1777. Star. obce byl najisto už r. 1811. Jeho zásluhy
o obec jsou neocenitelné. Věnoval jí dům č. 110
(nynější hořejší škola) a skoro všechny paramenty
kostelní jsou darem jeho neb jeho rodiny. Na svém
domě č. 112 pojistil obci 1000 zl. conv. m. jako
„keren kajemet“ pro sebe a svou ženu. Za úřadování
Josefa Gutha založena při n. o. naší matrika
a Josef Guth vedl ji sám až do konce r. 1839. Velmi
zajímavé je, že Josef Guth jako star. obce také od-
dával. V staré matrice několikrát přichází jeho jméno
jako funkcionáře při oddávkách, ovšem, že na zá-
kladě delegace toho kterého rb. Svého zetě a ná-

stupce v úřadě starosty náboženské obce naší Marka
Sternu oddal sám dne 23. března 1832 s deorou
svou Ludmilou.

Podle úředního záznamu z r. 1811 byli na ratajském
panství v kraji kouřimském ti to „Židé familianti“:
Josef Guth v U. J., Adam Markolius (Margolius)
v U. J., Josef Hoffmann v U. J. a jeho nej-
starší syn Alexander Hoffmann v U. J., Jakob
Blum v U. J., Mojžiš Federer v U. J., Joachim
Friedländer z U. J., Adam Bundi (Bondy)
z U. J. a jeho nejstarší syn Simon Bundi z U. J.,
Bernard Dub z U. J., Filip Freund z U. J., Löbl
Eysler z U. J., Abraham Friedmann v Rata-
jích, Salomoun Glaubery v Křešeticích, kraj čáslav-
ský, Samuel Dub v Křešeticích a jeho nejstarší syn
Josef Dub v Křešeticích, Jakob Frischmann
v Strážkově a jeho nejstarší syn Israel Frisch-
mann v Strážkově, Jonas Kohn ve Voseku. Nej-
starším familientem panství byl Adam Bundi
(od r. 1770).

R. 1848 darovala o. ž. 100 zl. conv. m. dobrovolně
k založení národní gardy v U. J. I jednotlivci platili
značné obnosy. Isák Friedländer musel dát
100 zl., Mojžiš Hoffmann 200 zl. A přes to vše
přelétla t. r. přes hlavy jejich největší as bouře,
která v pokoji a míru zde žijícími souděrci mocně
musela zachvát. Ž obanstva zdejšího utvořil se
13členný výbor. Hlavní vůdci byli truhlář Hronek a
bývalý krejčí Zeman. Zhotoveny zbraně a sedmý den
pesach měl být hlavní útok na Židy podniknut.
V největší úzkosti utekla se přede dnem šestého dne
svátků deputace Židů do Rataj k vrchnímu Vláči-
kovi. Byli to Chaim Lejb Hoffmann a Isak Dub.
Ratajský vrchní přijel s nimi ihned do Janovic a in-
tervenoval u faráře. Intervence měla skvělý výsledek.
Ještě téhož večera mohl farář P. Škoda o p. před-
volání Hronka Zedem oznámiti: „Liebe Israeliten!
Fürchtet nichts mehr, ich habe für euch gesorgt.“
Tak zažehnána bouře a nastalo zas klidné spoluzí-
tí, jež v naší obci vždy — až na malé výjimky — bylo
a je.

Po Josefu Guthovi byl star. o. Markus Stern.
Nar. r. 1806, zemř. dne 23. listopadu 1887. Za jeho
starostenství opraven a vevnitř úplně přestavěn
kostel, a to r. 1860 nákladem 1300 zl. T. r. skončil
proto taky deficitem 228 zl. 19 kr. Deficit ten stoupil
r. 1861 na 386 zl. 60½ kr. Za starostenství Marka
Sternu a zbořena chatrč č. 107 a postavena tam škola
nákladem 630 zl. 9 kr.

Až do r. 1868 byla n. o. naše povinná platit farář
štolu částkou 9 zl. 45 kr. conv. m. Povinnost ta zru-
šena zákonem ze dne 25. května 1868, č. 49, čl. 9.

Marku Sternovi vydatně pomáhal v úřadě býv.
zdejší lékař Simon Federer, který vlastně byl duší
celého předst. On vedl pokladnu a účty obce od
7. března 1859 až do 1. října 1867. Markus Stern spo-
lečně s ním starali se poctivě napraviti už tehdy
neurovnané poměry v obci státně schvalovanými sta-
novami, leč práce jejich byla marnou. Simon Fe-
derer zemř. dne 11. února 1876. Náboženská naše
obce je povinná památce jeho díky nejen za věrné,
vytrvalé služby, nýbrž i za skvělost „porochet“, jež
kostelu daroval a za nadaci „keren kajemet“ 800 zl.
V den jeho a jeho manželky úmrtí povinná jest n. o.
rozdati chudým 10 zl.

Po Marku Sternovi zvolen asi kol 1. října 1867
star. o. Josef Schwarzw. Tomu náleží v prvé řadě
velká zásluha, že obec finančně zajistil a že podarilo
se mu stanovy o. n. dosíci úředního schválení. Za
jeho starostenství odstraněna z bohoslužby „licitace
micves“. Při začátku jeho úřadování měla obec na

nemovitém majetku: Domy č. 107, 108, 110 a 111, na
hotovosti 12 zl. 96 kr., na dluhých 556 zl. 28 kr.
Nadační jmění spravovalo tehdy pohř. bratrstvo a
teprv v r. 1876 převzala obec toto jmění ve svou
správu. Tenkrát bylo jmění 392 zl. 44 kr.

R. 1877 schváleny byly první stanovy obce. Podle
nich náležela správa obce starostovi, dvěma radním,
šesti výborům a třem náhradníkům. Valná hromada
a volby byly každý třetí rok.

V červenci r. 1875 vymazán na domech obci nále-
žících č. p. 107, 108, 110 a 111 vyvazovací kapitál
a zaplacen: za č. p. 107 64 zl., za č. p. 108 32 zl.,
za č. p. 110 37 zl. 20 kr. a za č. p. 111 53 zl. 50 kr.

Dne 6. února 1882 prodán starý lázeňský dům
„mikve“ (Frauenbad) za 200 zl. Josefu Baschovi.
T. r. zakoupena za nadační peníze 3000 zlatová
stříbrná renta. Stála 2302 zl. 30 kr.

Když Josef Schwarz dne 18. dubna 1882 staro-
stenství se vzdal, maje úmysl stěhovati se do Prahy,
obnášelo jmění obce vedle uvedených nemovitostí na
hotovosti 174 zl. 08 kr., v pražské spořitelně 139 zl.
06 kr., stříbrná renta v ceně 3000 zl., ¼ losu z roku
1860 za 133 zl., knihovaných dluhů 1083 zl. 53 kr.,
na pohledávkách 486 zl. 08 kr., pole v ceně 320 zl.;
celkem 4645 zl. 75 kr.

Dne 18. dubna 1882 zvolen star. obce Aron
Bondy, nar. r. 1811. O obec náš získal sobě vedle
toho, že jako star. poctivě a nezištně jmění obecní
spravoval a opětně zvětšil, neskonalejších zásluh proto,
že na nedozírnou dobu zabezpečil existenci hřbitova,
zakoupiv vedlejší pole, jež darem pak obci odezdal
pro účely hřbitovní, že daroval obci 500 zl. k volné
dispozici a že zřídil r. 1895 nadaci „keren kajemet“
za svou osobu v částce 1000 zl. Mimo to daroval obci
v r. 1894 novou toru a dědičná svá sedadla věnoval
zdarma obci. S ním zvolení do výboru: Jakub Feder-
er za I. radního, Alois Stern za II. radního, pak
Bernard Federer, Alfred Schwarz, Adolf Adler, Josef
Herrmann, Abraham Hoffmann, P. Weil. Za jeho
starostenství přestaly různé platy: Wochengeld,
Esroggeld, Licht, Beitrag zum Rabbiner a zavedena
náb. daň, jež se vybírala podle šesti tříd. První třída
18 zl., 2. třída 14 zl., 3. třída 10 zl., 4. třída 6 zl.,
5. třída 4 zl., 6. třída 2 zl.

Aron Bondy

Alfred Schwarz

R. 1885 zvolen opětne starostou Aron Bondy,
I. radním Jakub, Federer, II. radním S. Baumann,
do výboru: Bernard Federer, Alfred Schwarz, Alois
Stern, Abraham Hoffmann, Adolf Adler, P. Weil.
Nová volba (1888) měla tento výsledek: S. Baumann,
Alfred Schwarz, B. Federer, J. Federer, Ad. Adler,
Dr. Jindřich Kohn, Aron Bondy, J. Basch, Berthold
Schulhof. Starostou se stal Alfred Schwarz, rad-
ními zvoleni J. Federer a S. Baumann. Převzato na
jmění 7607 zl. 89 kr. Dne 2. prosince 1888 oslavena

patmaka 40letého panování císaře chrámovou i školní slavností; chudým žid. i křesť. věnováno 50 zl.

Dne 13. července 1890 usneseno bylo přidělit obec naší k rabinátu kolínskému. Usnesení toto však neprovedeno pro reorganizaci ž. o. n. a utvoření obce v U. J. podle zákona.

Dne 14. ledna 1891 provedena nová volba. Star. zvolen Alfred Schwarz, radními S. Bauman a J. Federer. Do výboru zvoleni: Aron Bondy, B. Federer, Jakub Weinberger, Adolf Adler, B. Schulhof, Leopold Jelinek, náhradníky Boh. Meisl, Siegmund Friedländer, A. Wessely.

Dne 23. října 1892 zemř. Šalomoun Bauman, městský lékař. V U. J. usadil se 1836 a praktikoval zde za nejtěžších okolností. Účinně a prospěšně byl činným v četných velkých epidemiích cholery a neštovic zde a v okolí. O n. o. získal si velkých zásluh, větších však o pohřební bratrstvo. Památka jeho uctěna ve schůzi představenstva dne 30. prosince 1892.

Dne 4. září 1893 zemřel býv. starosta obce Josef Schwarz v Praze a pohřben na zdejších hřbitově. Zásluhy jeho o naši obec, kterou organizoval a finančně zajistil, zachovají mu památku v dějinách obce naší navždy.

V r. 1893 usneseno po návrhu Bohumila Meisla, by modlitba za císaře a veškeré modlitby, dříve přednášené německy, konány byly příště jazykem českým. Výnosem min. kultu a vyučování ze dne 10. března 1893, č. 1021 z r. 1892, ustanoveno zde sídlo nové n. o., a k obci té přidělen celý politický okres jano-vický vyjma Soběšín a Votruby. Nové volby, jež po tomto novém rozdělení následovaly, konaly se dne 24. října 1893. Star. zvolen Alfred Schwarz, radními Jakub Federer, Alois Stern, do výboru: B. Federer, Alois Bächer z Kácova, Leopold Grünberg ze Sázavy, Alex. Wessely z Rašovic, Abraham Hoffmann, Adolf Spiegel z Stankovicích.

Při těchto volbách pomítnuta byla úplně druhá strana v obci hlavně příčiněním B. Federera. V čele této druhé strany byli Adolf Adler a Boh. Meisl. Následek toho jevil se za čtyři neděle, když byly volby do výboru pohřebního bratrstva. B. Federer, dosavadní starosta této korporace, nezvolen ani do výboru.

Prvním rb. v obci zvolen dne 14. ledna 1894 Isidor Robitschek, nadučitel, jenž nyní je správcem žid. školy v Praze. Byl potvrzen co rb. výnosem c. k. okr. hejtm. v Hoře Kutné ze dne 5. prosince 1894, č. 16310.

Ze učitel nebo jiný funkcionář n. o. beze všeho státi se mohl rabinem se všemi právy a povinnostmi rabinů skutečných a graduovaných, tomu dovolil výnos min. kultu a vyučování ze dne 27. prosince 1891, al. 5, který praví: „Der Statthalter für Böhmen wird hiemit bis auf Weiteres ermächtigt, den Rabinats-candidaten in Böhmen behufs ihrer Anstellung als Rabbiner daselbst in vorkommenden rücksichtswürdigen Fällen in Anwendung des vorletzten Alinea des § 11 des citierten Gesetzes die Nachweisung über die erlangte allgemeine Bildung im Namen des Cultusministers zu erlassen.“ Předposlední odstavec § 11 zákona ze dne 21. března 1890 zní: „Für das Amt eines Rabbiners ist ausser den im § 10 genannten Eigenschaften der Nachweis allgemeiner Bildung erforderlich. Das Mass derselben wird mit Rücksicht auf die in den einzelnen Ländern bestehenden Verordnungswege bestimmt. Auch bleibt es dem Cultusminister während eines Zeitraumes von 10 Jahren, von der Kundmachung dieses Gesetzes an, vorbehalten, in rücksichtswürdigen Fällen diese Nachweisung

zu erlassen.“ Zákonem tím zrušeny tedy veškeré předpisy, které určovaly kvalifikaci rabinů a jichž celou řadu můžeme stopovati až do našich dnů. Kdežto Nejvyšším rozhodnutím ze dne 22. ledna 1820 nařízeno bylo: „dass nach einer festzusetzender angemessenen Zeit in Meinen Staaten kein Rabbiner angestellt werde, der nicht in einer vorläufigen Prüfung vollkommene zureichende Beweise einer gründlichen Kenntnis der philosophischen Wissenschaft und der jüdischen Religionslehre abgelegt hat,“ mohl se nyní skoro každý státi rabinem.

R. 1895 provedeny větší opravy v kostele dámském.

Nové stanovy obce na základě zákona z r. 1890 schváleny byly hejtmanstvím dne 5. března 1896, č. 35.695. První volby se konaly dne 7. června 1896. Zvoleni byli:

Do užšího předst.: Alfred Schwarz, Jakub Federer, Alois Stern, B. Schulhof, Alois Bächer z Kácova, Leopold Grünberg ze Sázavy, Alex. Wessely z Rašovic, MUDr. Julius Fischer a Abraham Hoffmann.

Náhradníky: Josef Basch, Josef Berner, Jakub Štědrý.

Do zesíleného předst.: Josef Dub z Oužic, Leopold Hübscher ze Sázavy, Edvard Lederer z Vavřince, JUDr. Jindřich Kohn, Josef Schulhof, Zikmund Friedländer, Adolf Adler, Adolf Spiegel, Leopold Jelinek.

Do rozhrvací komise: Emil Bloch ze Sázavy, Josef Dub z Oužic, Alexander Wessely.

Výbor z užšího předst. byl zvolen těmito pány dne 21. června 1899. Starosta: Alfred Schwarz, nám. star.: Jakub Federer, pokl.: B. Schulhof, účetní: MUDr. Julius Fischer, předn. modl.: Abraham Hoffmann, Alois Bächer z Kácova, Leopold Grünberg a Leopold Hübscher pro Sázavu, Josef Dub pro Rataje. Dozor nad vyučováním svěřen dru Fischerovi.

Počátkem července 1897 zemř. Josef Basch, člen předst. Dne 15. května 1898 zemř. býv. star. Aron Bondy. R. 1898 daroval B. Schulhof v upomínku na svoji tetu paní Rosalii Bondyovou naší obci skvostné bílé perochis.

Dne 12. března 1899 zvolen star. naší obce Alfred Schwarz do místní školní rady. V okresní školní radě zasedal po žádosti naší obce kutnohorský rabin S. Abces, jenž byl zástupcem obce v Kutné Hoře i v Uhl. Janovicích, pouze však s hlasem poradním, poněvadž počet židů na hejtmanství kutnohorském nepřesahoval 2000 duší.

Nové volby dne 4. června 1899 měly tento výsledek:

Do užšího předst.: Adolf Schwarz, Jakub Federer, Abraham Hoffmann, MUDr. Julius Fischer, Zikmund Friedländer, Josef Berner, Bohumil Meisl, Adolf Adler, Jakub Štědrý. — Za náhradníky: Josef Spiegel, Albert Löwy, Josef Schulhof. — Do zesíleného předst.: Josef Dub z Oužic, Al. Bächer z Kácova, Leopold Grünberg a Emil Bloch ze Sázavy, Edvard Lederer z Vavřince, Adolf Spiegel ze Staňkovic, Alois Dub z Mitrova, JUDr. Jindřich Kohn, Adolf Fischer. Dne 14. června 1899 utvořilo se předst.: Alfred Schwarz, starosta, Jakub Federer, náměstek star., Abraham Hoffmann, předn. modl., MUDr. Julius Fischer, dozorce nad vyučováním náboženství.

R. 1901 vypracován kostelní řád.

Volby do předst. r. 1902 měly tento výsledek: Alfred Schwarz, Jakub Federer, Bohumil Meisl, Abr. Hoffmann, dr. Julius Fischer, Josef Berner, Jakub Štědrý, Alois Stern, Adolf Adler. Dále: Emil Bloch ze Sázavy, Josef Dub z Oužic, Alois Bächer z Ká-

cově, Albert Löwy, Adolf Fischer, Eduard Pollak, Alfred Seger, Robert Hoffmann, Jindřich Fried. Starostou byl zvolen Alfred Schwarz, náměstkem se stal Jakub Federer, předn. modl. Hoffmann, dozorcem nad vyučováním náboženství MUDr. Julius Fischer.

Když r. 1903 vzdali se svého úřadu star. města a též jeho náměstek, stal se Adolf Schwarz úřadujícím radním obce, pověřen až do nových voleb správou. Věnoval částku mu příslušející chudým města.

Dne 31. pros. 1903 zemř. v Praze Bernard Federer, dlouholetý star. pohř. bratrstva a vlivný člen n. o., města a okresu U. J.

Velký požár vznikl dne 14. srpna 1904 o 2. hod. odp. u pekářky Tousekové. V úžasně rychlosti strávil mnoho domů, stodol a stavení, mezi nimiž i majetek žid. rodin: M. Dub, J. Federer, L. Dub, Berner, B. Meisl.

Náb. obec zakoupila v r. 1905 za 1600 K dům č. 109 od Marka Weila, jenž odešel do Prahy. Krátkou dobu po něm zde byl Adolf Gans z Protivína a potom zastával tento úřad od r. 1906 Š. Kohn z Bernardic do svého odchodu do Plzně (1910) a po něm přijat J. Dub.

R. 1906 byl zrušen nájem ze sedadel a zrušena věchna dědičná sedadla.

Znovu vznikl velký požár v samotné žid. ulici dne 23. května 1913 v 10. hod. dopol. v domě Richarda Sternera. Zachvátil žid. kostel, minul novou školu (čp. 110), stojící vedle kostela, strávil pak domek kustoda (čp. 109), domek pro rb. (čp. 108) a starou školu, používanou jako chudobnice (čp. 107). Mimo to vyhořelo ještě 10 domů, mezi nimiž náleželo čp. 100 Mořici Freundovi, čp. 94 Koželužné Zikmundu Rosenzweigovi. Všechny tyto domy vyhořely úplně a nábytek byl vyneslen jen s velkou námahou. Kostel lehl popelem taktéž do základů. Svítý a tory zachránil MUDr. Julius Fischer. Bohoslužby konány nejprve v domě Adolfa Fischera, pak v bývalé škole až do vysvěcení nového kostela.

První následující schůze konány v bytě dra Fischera. Nejprve byl zvolen stavební výbor (star. Adolf Schwarz, Jakub Federer a dr. Fischer), jenž ihned po požáru také zahájil sbírky na stavbu nového kostela. Plány na tuto stavbu zhotovil architekt Hadrava, kdežto stavitel Josef Gallat z U. J. provedl stavbu na dosavadním místě. Aby mohla býti rozšířena stavební plocha pro kostel a pro dům pro funkcionáře, prodal Jakub Federer obci svůj pozemek č. k. 99 se sousední zahrádkou č. k. 79 za tržbovou cenu 1600 K a věnoval tu částku obci na zřízení nadace zádušní pro své rodiče, pro sebe a svou manželku. Zároveň byl postaven dům pro funkcionáře. Celý příjem byl 26.782 K 06 h a vydáno za stavbu kostela a domu 25.909 K 13 h. Kostel vysvěcen rb. Adolfem Löwym 18. srpna 1914, tedy krátce po vypuknutí světové války.

Hned v prvních dnech války byli povoláni do služeb vojenských členové předst. Alfred Seger, Mořic Dub, Josef Seidl a Ferdinand Lissau. Hejtmanství zakázalo konati volby do n. o. V listopadu 1914 přišli první váleční uprchlíci do našeho města. Mezi nimi byl jen jeden žid. Vsk začátkem prosince přibýli k nám židovští uprchlíci z okolí Turky a následovali ještě jiné transporty. V březnu 1915 ustavil se Pomocný výbor, vedený drem Fischere, jenž byl také důvěrníkem pro uprchlíky u okr. hejtmanství na Horách Kutných.

Z našich souvěřů padl ve Vladimíru Volynském 9. září 1915 Richard Stern. Jeho pozůstatky pohřbeny v čestném hrobě ze 9. listopadu 1915. Ze židů našeho okresu padl poručík Ladislav Grünberg,

syn poštmistra ze Sázavy, a po válce při další službě vojenské nešťastnou náhodou Josef Dub, syn Mořice Duba z U. J. Zemř. v Čáslavi 28. února a pohřben zde 2. března 1920.

Od prosince 1914 byl tu také vojenský lazaret, jehož správu vedl přísluší této státi.

Státní převrat minul zde celkem klidně. Jen v Ratajích byl vyrobován střížný obchod Josefa Wittlera.

Později prodán dům čp. 11 v Sázavě, majetek tamější n. o., Josefu Justicovi za 10.500 Kč. V r. 1920 prodali jsme bývalý kostel ratajský a zahradní parcelu při něm za 4000 Kč Anně Winternitzové a Josefě Hermannové z Rataj.

Star. Alfred Schwarz se vzdal z důvodů zdravotních svého úřadu dne 18. pros. 1921 a stěhoval se do Prahy. Více než 33 roků vedl správu obce vzorně a nezištně. Za jeho úřadování naše obec byla postavena na pevnou záklonou a finanční základnu. Proto byl jmenován 15. ledna 1922 čestným starostou naší obce. Od té doby vede správu obce MUDr. Julius Fischer. Byl zvolen 15. února 1922.

Rb. Löwy zemř. 26. září 1925 v pražském sanatoriu. Byl pohřben ze synagogy zde dne 30. září. Ve službách obce byl od 15. května 1892 co uč. a kt. a od 5. června 1898 rb. Vynikal svědomitostí, horlivostí a přesností v každém oboru svého působení jemu vždy milém. Byl vzorem opravdové zbožnosti. — Jeho nástupcem se stal rb. z Českého Brodu Alois Schirenz, jenž tu působil do konce srpna 1929. Modlitebna v Kácově zrušena 1926 a celé její zařízení bylo převezeno do U. J. Starobylý mosazný svícen a některé staré modlitební knihy byly darovány žid. muzeu v Praze.

Dne 12. ledna 1930 zvolen rb. dr. phil. Tobias Jakobowitz, knihovník žid. obce v Praze, jenž vyučuje náb. u nás.

Israelitské pohřební bratrstvo.

Z U. J. pohřbívalo se, než tu byl hřbitov, ponejvíce v Zbraslavicích a v Malešově, někdy i až v Kolíně. R. 1829 bylo zde zal. „Bratrstvo Nér Tomid“, jehož účel podobal se zdaleka nynějšímu pohř. bratrstvu. První povolání k přistoupení k tomuto spolku a stanovy bratrstva jsou zachovány. Pocházejí asi od rb. Steina a jsou hebrejsky psané v něm. jazyce. (1 list.) Stanovy mají 10 odstavců, jsou ze dne 3. sívanu 5589 a jsou vpleteny do kroniky o. ž.

Dne 20. září 1832 zakoupil tehdejší star. n. o. Josef Cuth od manželů Antonína a Antonie Peroutkových pozemky top. č. 651 (577 čtver. sáhů) a top. č. 650 (785 čtver. sáhů) za 40 zl. C. M. a za 32 zl. C. M. Pozemky ty určeny byly k účelům hřbitovním a podána ihned patrimoniálnímu úřadem v Ratajích k českému guberniu žádost o povolení k zřízení hřbitova. Povolání dáno dekretem ze dne 12. prosince 1833, č. 53.434 a počalo se pohřbívat v r. 1834. První pohřben Michael Weiss 10. února 1834, druhou byla Anna Friedländerová, vdova po Jáchymu Friedländerovi, dne 16. dubna 1834. Hřbitov byl tehdy ještě neohrazen. Teprve r. 1846 byl dostaven úplně a stávající část byla řádně opravena nákladem 511 zl. 58 kr. Stavěno bylo odchylně od připravených plánů, jež rovněž jsou zachovány v kronice o. ž.

Správu hřbitova měla s počátku „Nér Tomid Chevra“, jež se udržovala s malou přestávkou až do r. 1860. R. 1876 schváleny první stanovy spolku „Israelitische Beerdigungsbruderschaft in Kojljanowitz“. 1868 byl zakoupen nový umrlčí vůz v Praze za 356 zl. 51 kr.

R. 1874 daroval Aron Bondy pozemky, jež kolem hřbitova koupil, n. o., jež je jen pohřebnímu bratrstvu k účelům hřbitovním, smí zaprotati.

Prvním star. „Něm Tomid Chevre“ byl Jos. Guth, a to až do r. 1839. Po něm byl star. Markus Stern, jemuž vydatně pomáhal Simon Federer, mag. chirurgie v U. J. R. 1867 stal se star. pohř. bratrstva Isák Federer a po něm 1876 Bernard Federer, jeho syn. S. B. Federerem do výboru byli zvoleni: Abraham Kraus z Rataj, Vilém Píck z Karlovic, Alois Stern, S. Baumann, Aron Bondy, Leop. Stránský ze Sázavy a Josef Schwarz, star. náb. obce, co virilista. B. Federer zvolen opět v letech 1878, 1881, 1884, 1887, 1890 star. bratrstva. R. 1885 stal se kustodem bratrstva Marek Weil. Dne 12. listopadu 1890 jmenován Šal. Baumann, městský lékař v U. J., čestným členem pohř. bratrstva. Dlouho však z povy té se netěšil, zemř. dne 23. října 1892, železný všichni členy tohoto spolku, jemuž oddán byl tělem i duší.

Dne 8. listop. 1893 zvolen star. bratrstva Leopold Jelinek. Bern. Federer byl 17. roků star. a zastával úřad svůj poctivě a nezištně. Jemu hlavně děkuje obec za vzorný pořádek na hřbitově a za ladnou úpravu tohoto posvátného místa. Federer i Baumann učinili vše, aby bratrstvo zajistilo finančně, při tom však nikdy se nešetřilo, kde pořádkem a vzornou úpravou hřbitov náš vynikati měl nad jiné. B. Federer nezvolen 1893 proto do představenstva jeho protistrana v obci přičiněním jeho do představenstva obce zvolena nebyla. Odevzdal na jmění bratrstva 1652 zl. 99 kr. Od r. 1893 vedou se zápisy bratrstva český a úřadování je rovněž české. Výbor v letech 1893—1896 staral se všemožně udržovati zavedený již vzorný pořádek a dosáhl též plných úspěchů. Nemůžeme zde opominouti skvělých služeb, jež bratrstvu prokazali členové výboru Berthold Schulhof a Bohumil Meisl, tehdejší majitelé hořejšího mlýna. Nejen že vždy cestu úvozem ke mlýnu spravovali, že svým nákladem vystavili před hrází rybníku dřevěnou most, ale i z polí za mlýnem odkopatí dali značnou část, aby rozšířili cestu místy neschůdnou a nebezpečnou. Jich obětavost bude zachována povždy ve vďecné upomínce.

Na valné hromadě 5. listop. 1896 zvolen opět Leop. Jelinek star. a v téže schůzi Aron Bondy čestným členem. R. 1897 změněny stanovy bratrstva a mimo jiné důležité opravy starých stanov stanoveno též, že jednací řeč je česká. Když v r. 1899 hejtmanství si vyžádalo hřbitovní řád, vypracoval jej MUDr. Jul. Fischer. V r. 1907 se vzdal Leopold Jelinek svého úřadu a star. bratrstva se stal dr. Fischer, městský lékař v U. J.

Do výboru bratrstva byli zvoleni v r. 1899: Star. Leop. Jelinek, náměstkem Abr. Hoffmann, jednatelem Boh. Meisl, členy dr. Jul. Fischer, Josef Dub (Ouzice), Adolf Spiegel (Staňkovic), Josef Berner, Z. Friedländer.

V r. 1899 byla založena zvláštní chudinská pokladna, již vedl Jakub Federer a do níž plynou všechny dary u toly slíbené. V t. r. odstěhoval se do Prahy horlivý člen obce Bernard Schulhof.

Při valné hromadě bratrstva upuštěno po prvé od pořádání obvyklé hostiny. Částka takto ušetřená byla věnována opravě a rozšíření hřbitova. R. 1907 se takto stalo. Hřbitov rozšířen na stranu východní, ostatní zdi a domek hrobníků opraveny za 3225 K 10 h.

R. 1907 se vzdal úřadu star. bratrstva L. Jelinek a zvolen MUDr. Julius Fischer, jenž ukončil úpravu a vnitřní vyzdobu na hřbitově, osázel novou část stromy, upravil nové cesty a schody, vše to nákladem vlastním.

Dne 29. března 1911 zemř. Abraham Hoffmann, po dlouhá léta člen předst., předs. synagogy a nám. starosty pohř. bratrstva. Tento spolek mu vypravil pohřeb na svůj náklad a jméno zesnulého zapsáno do knihy „Keren kajemet“ na uctění památky tohoto velmi zasluhujícího muže.

Pohř. bratrstvo oslavilo dne 8. prosince 1929 slavnostní valnou hromadou, při níž slavnostní kázání pronesl rb. kolínský dr. Richard Federer, a hostinou („sude“), pořádanou dámským spolkem, stoleté trvání bratrstva. Po šesté zvolen star. dr. Fischer.

Matrika byla zal. v r. 1811. První byl zapsán Aron Bondy, pozdější star. n. o. Matrikářem byl do r. 1839 Josef Guth, po něm vedl ji rb. Stein. Po smrti Steinově prozatímně spravoval matriku Markus Weil, kustos obce. R. 1886 byla svěřena správa Šal. Baumannovi, jenž ji vedl do své smrti a potom ji převzal Adolf Löwy. Nová matrika byla zal. 1896 a vede se český. R. 1899 zakoupena za 136 zl. xyolithová pokladna na matriku.

Israel, dobročinný spolek dám byl zal. v r. 1830—1835. Jeho účelem jest podporovati chudé ženy a nevěsty a přispívati na kostel. Předsedkyní byly paní Guthová, Ludmila Sternová, Federerová, choť Isáka Federera, Jindřiška Federerová, choť Bernarda Federera a po resignaci její (1893) Eliška Baschová. V r. 1897 zvolena po resignaci Karolina Adlerová. Nyní předseda spolku Františka Fischerová, choť lékaře.

Náboženská škola.

Až do r. 1849 vyučováni byli děti žid. zde jen soukromě v bytech rabínů, a to skoro jen herbejstinské, Písmu svatému po příp. jeho komentářům a náboženství. Uč. byli až do r. 1812 rb. Mojžiš Singer, do r. 1822 rb. Wolf Elsass, konečně rb. Šalomoun Stein, jenž zemř. r. 1886. Vlastně žena rb. Steina byla učitelkou.

Rb. Šalomoun Stein

Teprve r. 1849 (23. dubna) zal. tu spolek ku zřízení řádné školy a řádného vyučování. Stanovy jsou zachovány a tvoří přílohu kroniky mezi str. 62 a 63.

Prvními členy spolku byli: Markus Stern, star. spolku a školy, Simon Federer pokladníkem spolku a dozorcem nad vyučováním, Jakub Dub, Isák Federer, Joachim Hoffmann, Samuel Freund, Aron Hoffmann, Benjamin Sinek, Mojžiš Veleminský, Aron Bondy, Skvrnov, Isák Friedländer, Josef Guth, Josef Růžička, Aron Bondy, Rauch v Staňkovicích, Dub v Smilovicích. Škola otevřena dne 1. května 1849. První uč. byl Sinek, jenž měl roční plat 720 zl. šajnu. Čestně vyučoval uč. obecné školy Drož. Od 1. května 1851 stal se uč. M. Fischer, jenž působil do r. 1861.

Když té doby děti nápadně ubývaly, uč. Fischer vida, že by se nadále neudržel, stal se cestující-

Josef Weinberger

Ferdinand Federer

Sigmund Federer

Dr. Julius Fischer

cím obchodníkem a dítka počal znovu vyučovati rb. Stein resp. jeho žena ve svém bytě, nynější hoř. žid. škole.

Když r. 1865 se nynější dotejší škola znova vystavěla, ohlížela se obec po novém uč. za něhož byl přijat A. Utitz. Stavba školy došla tak, že dům č. 107, jenž náležel Joach. Friedländerovi, musila obec koupiti, poněvadž majitel byl dlužen obci, která zbořeniště proto koupila za 448 zl. 71 kr. R. 1866 stal se uč. Hermann Dux.

Zemská školní rada potvrdila 1871 školu jako jednotřídní něm., za správce školy Hermanna Löwyho. Nastoupil svůj úřad 1870, jeho plat byl 600 zl. Děti tenkrát bylo 20 a 30. V následujících letech stoupal počet dětí, takže bylo nutno přibírat výpomocnou sílu. R. 1874 byl přijat uč. a košerák Markus Schulhof z Golčova Jeníkova za ročních 250 zl. Naduč. Löwy tu působil až do r. 1876. Po něm nastoupil v tento úřad J. Nettl.

V r. 1878 povolena škola jako dvoutrídni. Správcem se stal Josef Stimmer. Druhá třída byla umístěna v domě č. 208, jenž náležel Marii Fischerové, za roční nájem 60 zl. Po odchodu Schulhofově (1880) byl přijat ihned uč., kt. a koreh Joachim Popper za plat roční 400 zl. Správcem školy po Stimmerovi stal se L. Haas, jenž zde byl do r. 1883. Byli zde ale též jako učitelé: Stránský, později rb. v Libni, Katz, Traub a M. Hirsch, jenž byl pomocnou silou v době nemoci uč. Poppra.

V r. 1883 byl přijat nový řid. uč. Isidor Robitschek k, jenž nyní je řid. uč. soukromé školy žid. v Praze. Tenkrát bylo tu na 60 dětí. Dozorcem nad školou byl zasluhující lékař Š. Baumann.

Když r. 1886, dne 2. května, zemř. rb. a býv. uč. Šalomoun Stein, bylo ve valné hromadě obce usneseno, že byt v jeho domě č. p. 110 se přestaví na školu. V této škole počalo vyučování v r. 1886/87. Místnost u M. Fischerové byla vypovězena a později zahrada tamtéž nabývala jako tělocvična.

Uč. Popper zemř. r. 1892 po delší chorobě. Rb. L. Thorsch se slaneho ocenil zásluhy jeho za naši obec. R. 1892 stal se druhým uč. Adolf Löwy.

V témže r. zemř. lékař Baumann, jenž po dlouhá léta měl dozor nad školou. Jeho velké zásluhy o vývoj školy jsou neocenitelné. Vždy neúnavně se staral o působení uč. a prospěch žáků.

Ve vývoji školy se brzo na to ukázala nová fáze. Ministerstvo žádalo po několika letech u uč. Alofu Löwymu příkaz způsobilosti učitelské. Když obec služeb jeho co kantora nemohla postrádati a třetího, uč. zkoušeného, pro nedostatek prostředků nemohla přijmouti, mimo to však též v naší obci stále hlasitěji ozýval se hlas mladší generace proti dalšímu

trvání školy a mnozí už dítka počali posílati do školy české, usneslo se představenstvo v r. 1895 zrušiti jednu třídu. Tím škola se stala jednotřídní, v r. 1895/96 bylo přijato 47 žáků, počet to zajistě dosti značný. Tento klesl při zápisu na rok 1897 jen o 5 dítek. V r. 1898 však jich bylo 6 platících dítek z Janovic a 20 cizích, tedy 26 dětí. Vyučování však zahájeno již nebylo. Důvody k tomuto konci téže dříve důležité školy, kde mnoho generací bylo vychováno v duchu žid., byly různé. Jednak se jevil prospěch na škole jednotřídní špatnější, což se nemůže klásti za vinu učitel Robitschekovi. Zactvo bylo ze všech možných českých a německých škol a uč. musil strávit mnoho drahého času, než mohl žáky přivést na stejnou úroveň co do znalosti jazyka vyučovacího. Vliv školy německé právě v době, kdy národnostní poměry obzvláště na venkově se stále zotrořovaly, nedal se více udržovati. Proto podalo 13 poplatníků v posledním okamžiku před schůzí, v níž se mělo rozhodnouti, zdali se pro neapatný počet ohlášených dětí má zahájení vyučování, žádost za její zrušení, sestavenou zároveň jako ohrazení proti trvání k hejtmanství. Žádost byla zevrubně odůvodněna. Ve schůzi po dlouhé rozpravě byly 3 hlasy pro zrušení, 3 proti němu a starosta Schwarz dirimoval pro zrušení. Toto rozhodnutí způsobilo značný rozruch jak především v o. ž., tak též v celém městě a politické časopisy psaly tenkrát obšírně o této události a s povděkem přijaly usnesení ž. o. Historie školy žid. tím je ukončena.

Naduč. Robitschek byl již r. 1894 zvolen rb. a potvrzen jako uč. náb. na obecné škole zde. 1896 potom na škole v Sázavě, o rok později v Kácově. Byly mu regulovány jeho příjmy po rozpuštění školy. Též vyučoval děti němčině v bývalé škole.

R. 1898 podal resignaci na hodnost rb. a uč. náb., byv jmenován naduč. v Přerově na definitivní místo při žid. škole; odešel dne 1. září 1898. Jeho působení bylo po dobu 15 let zde vždy velmi blahodárné. Jako uč. byl svědomitý a pilný a často pochválen svými úřady, jako první řádný rb. vynikl svou dobrou čestnou ve svých řečích. Nástupcem byl rb. Adolf Löwy, jenž též vedl vyučování náboženství zde, v Sázavě a v Kácově, v této vlastnosti nejdříve provisorně a po zkoušce na universitě v Praze definitivně (od r. 1899).

Dne 20. listopadu 1899 počalo se v bývalé žid. škole s vyučováním 2. třídy obecné školy, když v staré budově této školy umístěna byla škola měšťanská, chlapecká a dívčí. Zůstala tam tato třída plný rok, za propuštění místnosti nebylo požadováno nájemné.

R. 1901 upravena byla dotejší bývalá škola za byt pro chudou vdovu po býv. členu představenstva Josefu Baschovi.